Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2025. Т. 52. С. 147-161

Modern Historical and Political Issues. 2025. Vol. 52. pp. 147-161

УДК 321.7:004(4-191.2) https://doi.org/10.31861/mhpi2025.52.147-161

Наталія Ротар[1]

Порівняльний аналіз цифрових інструментів посилення демократії в країнах Вишеградської групи

У статті здійснений поріняльний аналіз цифрових інструментів посилення демократії в країнах Вишеградської групи. Встановлено, що в країнах Вишеградської четвірки використання цифрових інструментів демократії має спільні риси, проте різниться за політико-інституційною логікою. У Чехії цифрові сервіси участі розвиваються як продовження інклюзивної державної політики, орієнтованої на довгострокове нарощування компетентностей і довіри. У Польщі цифрова політична участь інтенсивно еволюціонує на тлі політичної конкуренції та медійної поляризації. В Угорщині цифрові канали участі використовуються в умовах концентрації влади й стратегічного контролю над інформаційними потоками. У Словаччині цифрова політична участь просувається нерівномірно, із зусиллями з боку держави та громадянського суспільства щодо розширення доступу й підвищення стійкості до дезінформації. Якість цифрової демократії у Вишеграді визначається наявністю цифрових платформ, конфігурацією політичного режиму, довірою до інституцій і структурою людського капіталу. Якщо інституційні гарантії, освітні інвестиції та відкритість комунікації поєднуються, цифрові інструменти стають реальним каналом включення і контролю. Тоді ж, якщо є політичні бар'єри, поляризація або слабка компетентнісна база, вони залишаються потенціалом розвитку традиційних форм політики.

Ключові слова: цифрова політика, цифрова трансформація, цифрова демократія, людський капітал, політична участь, цифрова політична участь, Вишеградська група, Європейський Союз, Польща, Словаччина, Угорщина, Чехія.

Nataliia Rotar[1]

Comparative Analysis of Digital Tools for Strengthening Democracy in the Visegrad Group Countries

The article provides a comparative analysis of digital tools for strengthening democracy in the Visegrad Group countries. It is found that in the V4, the use of digital tools for democracy has common features, but differs in political and institutional logic. In the Czech Republic, digital participation services are developing as a continuation of inclusive state policies focused on long-term building of competencies and trust; digital consultations, petition platforms and local mechanisms of political participation are integrated into management processes, but their social effect depends on overcoming educational and age asymmetries of access. In Poland, digital political participation is evolving intensively against the backdrop of political competition and media polarization: e-government platforms coexist with active online mobilization of citizens, but the unevenness of skills and fragmentation of the information environment reduce the transformation of online activity into a stable instrument of institutional influence. In Hungary, digital channels of participation are used in conditions of concentration of power and strategic control over information flows: even with the availability of advanced

[1] Доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.
Doctor of Political Science, Professor of the Department of Political Science and Public Administration of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine.
E-mail: n.rotar@chnu.edu.ua; https://orcid.org/0000-0002-6430-3460.

© 2025 Nataliia Rotar. Published by Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (CC BY 4.0).

technological solutions, the political environment restrains the emancipatory potential of digital tools, transferring them to a regime of controlled communication and limited accountability; here, not only the level of skills of the population becomes decisive, but also guarantees of the safety of expressions and the autonomy of institutions. In Slovakia, digital political participation advances unevenly, with efforts by the state and civil society to expand access and increase resilience to disinformation; online consultation and mobilization practices work better in urbanized and educationally capable environments, while social and territorial gaps hinder the entrenchment of digital mechanisms in the daily political process. The quality of digital democracy in the Visegrad is determined by the presence of digital platforms, the configuration of the political regime, trust in institutions and the structure of human capital. When institutional guarantees, educational investments and open communication are combined, digital tools become a real channel of inclusion and control. At the same time, when there are political barriers, polarization or a weak competence base, they remain a potential for the development of traditional forms of politics.

***Keywords*:** digital politics, digital transformation, digital democracy, human capital, political participation, digital political participation, Visegrad Group, European Union, Poland, Slovakia, Hungary, Czech Republic.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження цифрових інструментів посилення демократії у країнах Вишеградської четвірки зумовлена тим, що саме цей регіон демонструє поєднання різних моделей політичного розвитку, від прагнення до інклюзивності та модернізації до тенденцій концентрації влади й обмеження політичної участі. Цифрові технології тут стають інструментом демократичного політичного управління, що може бути використаний як засіб ствердження авторитарної легітимності, адже вони здатні або розширювати можливості громадян у доступі до політичних процесів, або перетворюватися на механізм контролю та селективної мобілізації. Дослідження цифрових інструментів посилення демократії є важливим й для розуміння того, як людський капітал у сфері цифрових навичок набуває характеристик чинника демократичної стійкості. Цей вимір є особливо актуальним для України, яка потенційно може обирати одну з двох моделей позиціонування цифрових інструментів демократії: або інвестувати у розвиток компетентностей і забезпечувати інклюзивність, перетворюючи цифрові інструменти на засіб посилення легітимності політичних інститутів та розширення каналів політичної участі; або обмежувати свободу та не створювати умов для рівного доступу, залишаючи цифрову демократію стратегією збереження фасадної модернізації. Дослідження досвіду саме Вишеградської четвірки є показовим для аналізу того, як різні політичні контексти визначають траєкторії трансформації цифрової демократії, і чому посилення людського капіталу є ключовим завданням для забезпечення інклюзивності та легітимності демократичних процесів у цифровому світі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Структура наукових досліджень цифрових інструментів посилення демократії поєднує теоретичні, емпіричні та прикладні аспекти наукового пошуку в сучасній політичній науці. Для нашого дослідження вагоме значення мають наукові праці, в яких відбувається концептуалізація цифрових інструментів як явища політичної модернізації, де визначаються їхні функції у забезпеченні прозорості, підзвітності та інклюзивності[2]. Важливими також стали праці політологів, присвячені вивченню динаміки ресурсного забезпечення цифрової демократії, зокрема і цифрових компетенцій громадян[3]. На увагу заслуговують порівняльні дослідження національних практик розвитку цифрової демократії, що дозволяють виявити відмінності між країнами з різними політичними режимами,

[2] Barrett, H. (2024). Democratic Participation, Integration, and Trust within the Visegrád Group: Twenty years since European Union Integration. EUROPEUM – Institut pro evropskou politikuю 23 p.
Congge, U., Guillamón, M. D., Nurmandi, A., Salahudin, & Sihidi, I. T. (2023). Digital democracy: A systematic literature review. *Frontiers in Political Science*, Vol. 5, https://doi.org/10.3389/fpos.2023.972802.

[3] Steuer, M. (2025). Hijacking Democracy: proposals on the future of the european union in Czechia, Hungary, and Slovakia (2015–2022). *Politics and Governance*, Vol. 13, p. 1–23; Hornat, J. (2021). Democracy Promotion by the V4 States: Origins and Motives. In *The Visegrad Group and Democracy Promotion: Transition Experience and Beyond*, Springer Nature Switzerland, Cham, pp. 21-42.

рівнем інституційної довіри та соціальною структурою[4]. Важливим елементом є також аналіз інституційних механізмів впровадження цифрових інструментів, адже саме політичні рішення політичних акторів визначають, чи стають вони засобом розширення участі, чи залишаються інструментами контролю[5].

Метою дослідження є здійснення порівняльного аналізу цифрових інструментів посилення демократії в країнах Вишеградської четвірки. Досягнення мети здійснювалося через послідовне вирішення таких дослідницьких **завдань**: порівняти людський капітал цифрових трансформацій демократії в країнах Вишеградської четвірки та визначити особливості використання цифрових інструментів демократії в національному полі політики країн Вишеградської четвірки.

Виклад результатів дослідження. Цифрові інструменти сучасних демократій не є нейтральними. За своєю суттю вони відображають зміст балансу влади, якість політичної культури та структуру політичної конкуренції. Там, де політичні інститути відкриті до інновацій і громадяни мають достатні компетентностей, цифрова демократія стає реальним механізмом легітимації влади та розширення форм політичної участі. Там, де політичний режим прагне контролювати комунікацію, цифрові інструменти перетворюються на засіб селективної мобілізації та обмеження свободи.

Людський капітал цифрових трансформацій демократії в країнах Вишеградської четвірки

Аналіз сучасних тенденцій розвитку цифрового виміру демократії у Польщі демонструє, що формування цифрових компетентностей населення залишається одним із ключових викликів для посилення людського капіталу в контексті демократичної цифрової трансформації. У 2023 р. в Польщі лише 44,30 % населення володіли базовими цифровими навичками, що означає приріст на 1,5 % порівняно з попереднім роком, але водночас залишається значно нижчим за середній показник ЄС і далеким від національної мети у 80 % до 2030 р. Гендерний аспект демонструє нерівність: цифровими компетентностями володіють 45,68 % чоловіків та 42,99 % жінок, а різниця на 2,69 % перевищує середній показник по ЄС, який становить 2,23 %, що свідчить про стійку цифрову асиметрію між статями. Освітній рівень чітко корелює з цифровими навичками: серед осіб із вищою освітою базові компетентності мають 73,37 %, тоді як середній показник у ЄС сягає 79,83 %; серед тих, хто має найнижчий рівень формальної освіти, цифровими навичками володіють лише 31,60 %[6].

Просторовий вимір виявляє ще глибші диспропорції, оскільки у сільській місцевості лише 33,17 % мешканців мають базові цифрові навички, тоді як середній показник у ЄС для таких регіонів становить 47,50 %; різниця між сільськими районами та національним середнім в Польщі дорівнює 11,13 %, що перевищує середній розрив у ЄС, який становить 8,06 %, що підкреслює необхідність впровадження спеціальних урядових програм цифрової інклюзії для периферійних територій. Віковий фактор також демонструє значні відмінності. Найбільш компетентними є молоді поляки віком 25–34 р., серед яких 66,85 % мають базові цифрові навички, що лише трохи нижче середнього показника ЄС (70,18 %). Натомість серед осіб віком 65–74 роки цифровими навичками володіють лише 12,55 %, тоді як у ЄС цей показник сягає 28,19 %, що свідчить про глибокий генераційний розрив у сфері цифрових компетенцій[7]. Сукупність цих даних демонструє, що Польща стикається з багатовимірними викликами у формуванні людського капіталу цифрової демократії, де гендерні, освітні, просторові та вікові дисбаланси потре-

[4] Koc-Michalska, K., Lilleker, D., Baden, C., Guzek, D., Bene, M., Doroshenko, L., Scoric, M. (2024). Digital media, democracy and civil society in Central and Eastern Europe. *Journal of Information Technology & Politics*,. Vol. 21(1), p. 1–5; Maškarinec, P. (2025). *Quality of Democracy at Regional Level in the V4 Countries: Patterns and Institutions*. Taylor & Francis.

[5] Ermasova, N., Nemec, J., Nyikos, G. (2024). Governance Reforms in Visegrád Countries (The Czech Republic, Hungary, and Slovakia). In *Comparative Governance Reforms: Assessing the Past and Exploring the Future*. Springer Nature Switzerland, Cham, pp. 129-148.

[6] European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Poland. *Accompanying the document* Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future/ Brussels, 16.6.2025 SWD(2025) 294 final PART 21/27. {COM(2025) 290 final} {SWD(2025) 290 final} {SWD(2025) 291 final} {SWD(2025) 292 final} {SWD(2025) 293 final} {SWD(2025) 295 final}. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2025-country-reports.

[7] Ibid.

бують системних рішень для забезпечення рівного доступу громадян до інструментів цифрової участі та демократичного врядування.

Індекс цифрових компетентностей поляків свідчить, що Польща демонструє перевищення середнього рівня ЄС лише у сфері інформаційної та медіаграмотності, де показник становить 82,10 %. Водночас найбільш проблемною залишається безпекова складова: лише 54,06 % населення мають базові навички цифрової безпеки, тоді як середній рівень по ЄС сягає 69,55 %[8]. Така диспропорція окреслює стратегічні виклики для держави, яка прагне досягти цифрової інклюзивності та забезпечити належний рівень людського капіталу в умовах демократичної трансформації. Особливої уваги потребують сільські території, де цифрова компетентність є найнижчою, а також старші вікові групи, які демонструють значне відставання від середніх показників. Підвищення рівня навичок безпеки та цілеспрямована підтримка вразливих соціальних груп можуть стати ключовими чинниками для наближення Польщі до європейських стандартів. Національна стратегічна мета щодо базових цифрових навичок населення залишається на рівні 80 %, що відповідає цілям ЄС до 2030 р. За даними Główny Urząd Statystyczny, у 2024 р. частка громадян із принаймні базовими цифровими навичками зросла до 48,80 %, що демонструє значно вищий річний темп приросту порівняно з попередніми роками[9]. Проте навіть за умов позитивної динаміки національні дані фіксують не лише гендерний дисбаланс, а й загалом низький рівень цифрової компетентності, що вимагає системних рішень для посилення людського капіталу та забезпечення стійкості демократичних процесів у цифрову добу.

У 2024 р. Польща здійснила низку кроків, спрямованих на розвиток цифрових навичок, проте їхня ефективність виявилася нерівномірною, що має важливі політико-інституційні наслідки. Запровадження навчальних програм для державних службовців, учителів та соціально вразливих груп, фінансованих із Фонду відновлення та стійкості, а також створення Клубів цифрового розвитку[10] у громадах і підтримка літніх людей через програму «Aktywni+» демонструють прагнення держави до інклюзивності. Водночас реалізація Програми розвитку цифрової компетентності (PRKC) зіткнулася із затримками та коригуванням, що призвело до часткового виконання цілей: понад 50 % досягнень зафіксовано лише у 35 % індикаторів (15 із 43), тоді як майже половина показників (47 %, або 20 із 43) залишилися без змін[11].

З політичної точки зору така ситуація свідчить про обмежену інституційну спроможність держави забезпечити системне нарощування людського капіталу в цифровій сфері. Наявність програм і фінансування не гарантує автоматичного результату, якщо відсутня узгодженість між центральними органами влади, місцевими громадами та громадськими організаціями. Затримки у виконанні PRKC можна інтерпретувати як прояв бюрократичної інерції та недостатньої координації між різними рівнями управління. Це створює ризики для легітимності державної політики у сфері цифрової трансформації Польщі, адже громадяни очікують швидких і відчутних результатів, особливо в умовах зростаючої залежності політичної участі від цифрових інструментів.

Оголошений у лютому 2025 р. перегляд програми цифрових навичок Міністерством цифрових справ став політичним сигналом про готовність влади реагувати на суспільний запит та коригувати стратегію. У цьому контексті цифрова компетентність стає не просто інструментом економічного розвитку, а ключовим ресурсом демократичної стійкості, адже від рівня цифрових навичок залежить здатність громадян брати участь у процесах цифрового врядування, здійснювати контроль над владою та протидіяти інформаційним загрозам[12]. Таким чином, нерівномірність прогресу у виконанні PRKC відображає глибші виклики для посилення інституційної довіри в політичному полі польської держави.

[8] European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Poland.
[9] Główny Urząd Statystyczny (2024). Information society in Poland in 2024. Available from: https://stat.gov.pl/en/topics/science-and-technology/information-society/information-society-in-poland-in-2024%2C2%2C14.html.
[10] Centrum Projektów Polska Cyfrowa (2025). Kluby Rozwoju Cyfrowego. Available from: https://www.gov.pl/web/cppc/projekt-kluby-rozwoju-cyfrowego-projekt-wspierajacy-krc-wsparcie.
[11] Ministerstwo Cyfryzacji (2024). Wszyscy w Programie Rozwoju Kompetencji Cyfrowych. Available from: https://kompetencjecyfrowe.gov.pl/aktualnosci/wpis/wszyscy-w-programie-rozwoju-kompetencji-cyfrowych.
[12] Ibid.

У 2024 р. Польща в межах свого Національного плану відновлення та стійкості здійснила кілька важливих кроків, ухваливши пакет політичних документів, які визначають нову політику цифровізації освіти, встановлюють стандарти забезпечення шкіл сучасною цифровою інфраструктурою та регламентують процедури розподілу ІКТ-обладнання й доступу до необхідних ресурсів[13]. Ці рішення створили базу для реалізації проєктів, у тому числі фінансованих із Фонду відновлення та стійкості, що мало на меті надати освітнім закладам належний рівень технологічного забезпечення та комунікаційних можливостей. Проте практична імплементація була відкладена майже на два роки від початкових термінів, визначених у RRP, що суттєво вплинуло на подальший хід реформ. Така затримка є показовою для аналізу інституційної спроможності держави у сфері цифрової демократії. Вона демонструє, що навіть за наявності стратегічних документів та фінансових ресурсів ключовим чинником успіху залишається здатність політичних і адміністративних структур забезпечити своєчасну реалізацію рішень. Відкладене впровадження цифрових освітніх проєктів уповільнює процес нарощування людського капіталу та створює ризики для легітимності державної політики, адже громадяни очікують швидких і відчутних результатів у сфері, яка безпосередньо визначає їхню здатність брати участь у демократичних процесах. У цьому контексті цифровізація освіти постає стратегічний ресурс демократичної стійкості, оскільки від рівня цифрових навичок молодого покоління залежить якість майбутньої політичної участі, здатність суспільства протидіяти інформаційним загрозам та ефективність інституційного контролю над владою. Таким чином, затримка у реалізації проєктів є політичним викликом, що знижує ресурсну здатність держави забезпечити належний темп посилення людського капіталу забезпечення цифрових трансформацій.

Словаччина у 2024–2025 рр. демонструє прагнення до системного нарощування людського капіталу в умовах цифрової трансформації демократії, реалізуючи комплекс заходів у межах Стратегії цифрових навичок[14]. Особливу увагу держава приділяє найбільш уразливим групам, серед яких літні громадяни віком від 55 років, соціально незахищені верстви та ромські громади, для яких створюються спеціальні програми доступу до цифрових технологій. Важливим елементом політики є також акцент на залученні жінок до сектору ІКТ, що реалізується через освітні та професійні ініціативи, спрямовані на подолання гендерних бар'єрів у сфері цифрової економіки. Заходи з підвищення цифрових навичок та збільшення кількості спеціалістів у сфері ІКТ впроваджуються поступово, і їхні результати очікуються протягом кількох років, що свідчить про довгостроковий характер політики.

У 2023 р. лише 51,31 % населення Словаччини у віковій категорії 16–74 роки володіли базовими цифровими навичками, що свідчить про відставання від національної цілі у 70 % до 2030 р. та демонструє зниження на 7,01% порівняно з рівнем 2021 р., коли цей показник становив 55,18%. Таким чином, країна опинилася нижче середнього рівня ЄС у 55,56 %, що підкреслює системні проблеми у формуванні цифрового людського капіталу. Детальніший аналіз за віковими, освітніми та територіальними ознаками показує неоднорідність ситуації. Молодь у Словаччині демонструє результати, співставні з європейськими: серед осіб віком 16–24 років 70,58 % мають базові цифрові навички, що навіть трохи перевищує середній показник ЄС у 69,98 %. Проте зі зростанням віку розрив із середніми європейськими рівнями стає очевидним, оскільки серед громадян 45–54 років цифрові навички мають 51,91 % (проти 57,75 % у ЄС), серед осіб 55–64 років – 38,23 % (проти 44,31 %), а серед найстаршої групи 65–74 років лише 18,77 %, тоді як у ЄС цей показник сягає 28,19 %[15].

[13] Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (2025). Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności. Available from: https://www.gov.pl/web/rolnictwo/krajowy-planu-odbudowy-i-zwiekszania-odpornosci.

[14] The Ministry of Investment, Regional Development, and Informatisation of the Slovak Republic (2023). The national digital skills strategy of the Slovak Republic and the action plan for the years 2023 – 2026. Available from: https://digitalnakoalicia.sk/wp-content/uploads/2023/08/THE-NATIONAL-DIGITAL-SKILLS-STRATEGY-OF-THE-SLOVAK-REPUBLIC-AND-THE-ACTION-PLAN-FOR-THE-YEARS-2023-2026.pdf.

[15] European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Slovakia. *Accompanying the document* Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future/ Brussels, 16.6.2025 SWD(2025) 294 final PART 24/27. {COM(2025) 290 final}

Освітній чинник також відіграє ключову роль: серед осіб із високим рівнем формальної освіти 77,31 % володіють базовими цифровими навичками, що лише трохи нижче середнього показника ЄС у 79,83 %. Натомість серед тих, хто має низький рівень освіти, цей показник становить 32,28 %, що близько до європейського рівня у 33,61 %, але водночас на 19,03 % нижче за національний середній показник, що менше за середній розрив у ЄС – 21,95 %. Територіальний вимір демонструє, що серед мешканців сільських районів лише 44,03 % мають базові цифрові навички, тоді як середній показник ЄС для аналогічних територій становить 47,50 %. Розрив між сільськими районами та національним середнім у Словаччині дорівнює 7,28 %, що менше за середній показник ЄС у 8,06 %[16]. Ці дані свідчать про те, що цифрова трансформація демократії у Словаччині стикається з багатовимірними викликами, які охоплюють вікову, освітню та територіальну нерівність. Молодь демонструє готовність до цифрової участі, проте старші покоління залишаються відчуженими від цифрових процесів, що створює ризики для інклюзивності демократичних практик. Освітня стратифікація підтверджує, що формування цифрового людського капіталу потребує системної інтеграції цифрових навичок у всі рівні освіти, а територіальні диспропорції вказують на необхідність спеціальних програм для сільських громад.

Дані Євробарометру 2025 р. підтверджують суспільний запит на людську підтримку в процесі цифрової трансформації, зокрема, 89 % респондентів у Словаччині вважають, що допомога у доступі та використанні цифрових технологій полегшить їхнє щоденне життя, що значно перевищує середній показник по ЄС у 77 %. Крім того, 92 % опитаних наголошують на необхідності пріоритетної ролі державних органів у забезпеченні такої підтримки, щоб громадяни могли адаптуватися до змін, спричинених цифровими технологіями та послугами[17]. Ці дані свідчать про те, що цифрова інклюзія у Словаччині розглядається як чинник легітимності демократичних інститутів. Визначення вразливих груп і спрямування ресурсів на їхню інтеграцію у цифровий простір є проявом соціально орієнтованої державної політики, яка прагне зменшити ризики маргіналізації та посилити рівність доступу до демократичних процесів. Високий рівень суспільної підтримки ідеї допомоги людині у цифровій сфері демонструє, що громадяни очікують від держави інфраструктурних рішень та інституційного забезпечення, яке створює відчуття захищеності та довіри. Це означає, що цифрова трансформація демократії у Словаччині тісно пов'язана з питанням соціальної справедливості та інституційної стійкості, без належної уваги до людського капіталу цифрова модернізація може залишитися формальною, тоді як її справжня мета полягає у розширенні можливостей громадян для участі у політичному житті та контролі над функціонуванням політичних інститутів.

Аналізуючи конкретні компоненти Індексу цифрових навичок, можна побачити, що громадяни Словаччини досягли найвищих результатів у сфері комунікації та співпраці – 84,84 %, що лише трохи поступається середньому показнику ЄС у 89,33 %. Водночас найбільш проблемною залишається сфера цифрової безпеки, де рівень становить 63,91 %, тоді як середній показник ЄС сягає 69,55 %. Недостатньо високими є також навички створення цифрового контенту – 63,95% проти європейських 68,28 %[18].

Важливим інструментом оцінки цифрових компетентностей є IT Fitness Test, який діє у країні з 2010 р. та орієнтований на школярів, студентів і педагогів[19]. Він дозволяє учасникам визначати власні сильні та слабкі сторони, створюючи основу для подальшого вдосконалення. У 2024 р. тест охоплював п'ять сфер: інтернет, безпеку, складні завдання, офісні інструменти, інструменти співпраці та соціальні мережі. Результати показали, що учні віком 7–16 років досягли середнього рівня успішності у 52,10 %, тоді як респонденти віком 15+ продемонстрували нижчий результат – 45,38 %. Хоча ці дані не охоплюють усю студентську спільноту, вони свідчать про те, що рівень цифрових навичок залишається нижчим за очікуваний. Національна

{SWD(2025) 290 final} {SWD(2025) 291 final} {SWD(2025) 292 final} {SWD(2025) 293 final} {SWD(2025) 295 final}. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2025-country-reports.

[16] Ibid.

[17] European Commission (2025). Special Eurobarometer 566 on 'The Digital Decade' 2025. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news-redirect/883227.

[18] European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Slovakia.

[19] IT Fitness Test (2025). Check out your digital skills and compete for great prizes! Available from: https://itfitness.eu/en/.

мета Словаччини полягає у тому, щоб до 2030 р. 70 % населення мали принаймні базові цифрові навички, що нижче за ціль ЄС у 80 %. Ця амбіція, визначена у Дорожній карті 2023 р., залишається незмінною, проте її досягнення ускладнюється низкою системних бар'єрів: зниженням математичної грамотності серед учнів, браком кваліфікованих учителів математики та ІТ, соціальною й фінансовою вразливістю окремих груп, а також фрагментацією управління політиками цифрових навичок між різними державними інституціями. Враховуючи ці чинники, ймовірність повного досягнення цілі до 2030 р. видається низькою.

Словаччина прагне розвивати цифрові навички на національному рівні, однак досягнення відчутних результатів потребуватиме часу. Стратегія цифрових навичок 2023 р. акцентує увагу на доступі до цифрових пристроїв, освіті та навчанні протягом життя, особливо для вразливих груп[20]. Серед останніх заходів, зокрема видача ваучера на суму 350 євро 130000 учням першого класу середньої школи з неблагополучних сімей для придбання цифрових пристроїв у межах пілотного проєкту Digital Allowance for Pupils[21]. Для підтримки вчителів запроваджено цифрових координаторів у школах[22], надано ліцензії Microsoft 365, а також здійснено переклад рамок DigComp і DigComEdu, які інтегруються у систему підготовки педагогів.

Попри те, що ці заходи не були формально закріплені у дорожній карті, у Словаччині було започатковано низку додаткових ініціатив, спрямованих на підтримку шукачів роботи та адаптацію їх до умов цифрової економіки. Проєкт Employment Counselling[23] забезпечує оцінювання рівня цифрових навичок та надає фінансову допомогу для продовження навчання у сфері цифрових компетентностей. Національний проєкт Activating Young NEET for the Digital Age орієнтований на молодь, яка не навчається і не працює, і має на меті створення інструментів тестування для визначення рівня цифрових навичок та виявлення індивідуальних кар'єрних траєкторій[24]. Ініціатива Digital Counsellor спрямована на підтримку працівників у процесі адаптації до змін на ринку праці, що зумовлені цифровою трансформацією, поширенням штучного інтелекту та автоматизації[25]. Завдяки діагностичному тестуванню та індивідуальному коучингу цей проєкт допомагає шукачам роботи здійснити перехід до нових і більш стійких професій. Такі заходи є важливим інструментом посилення людського капіталу в умовах цифрової трансформації демократії.

На нашу думку, політика посилення людського капіталу як інструменту цифрової демократії у Словаччині перебуває у стані структурного напруження між політичними амбіціями та реальністю. Високі показники у сфері комунікації та співпраці демонструють потенціал для розвитку громадянської участі, проте слабкі результати у сфері безпеки та створення контенту вказують на ризики для інформаційної стійкості та здатності суспільства протидіяти маніпуляціям. Низькі результати серед учнів і студентів свідчать про загрозу відтворення цифрової нерівності у майбутньому поколінні, що може обмежити їхню участь у демократичних процесах. Політичний виклик полягає у тому, що держава має забезпечити інфраструктуру та доступ до технологій, за одночасного створення умов для формування критичного мислення, інформаційної безпеки та інституційної довіри. Якщо ці бар'єри не будуть подолані, цифрова трансформація ризикує залишитися поверхневою модернізацією, тоді як її справжня мета полягає у зміцненні демократичної стійкості засобами цифрових технологій.

[20] The Ministry of Investment, Regional Development, and Informatisation of the Slovak Republic (2023). Ibid.

[21] Digital Coalition (2025). Digital allowance for SR pupils (Digital Pupil). Available from: https://digitalnakoalicia.sk/en-gb/digital-allowance-for-sr-pupils-digital-pupil/.

[22] Digitálny koordinátor (2025). Available from: Školský digitálny koordinátor zabezpečuje. https://digitalnykoordinator.sk.

[23] Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (2024). Individualizovaný a komplexný prístup so zameraním na poradenské činnosti/ Poradenstvom k zamestnaniu. Available from: https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/download/Opis_NP_Poradensvom_k_zamestnaniu.pdf.

[24] Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2021). Activating Young NEET for the Digital Age. Available from: https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/10/Aktivacia-mladych-NEET-pre-digitalnu-dobu_X.pdf/.

[25] Permana A. A. J., Sudarma M., Hartati R. S., Sukarsa M., Setemen K. (2023). Digital Counseling Model with Deep Learning for Mental Health of Vocational School Students. *2023 10th International Conference on Information Technology, Computer, and Electrical Engineering (ICITACEE)*, Semarang, Indonesia, pp. 166-172.

Цифровий профіль навичок населення Угорщини у 2024 р. продемонстрував суперечливу картину. Попри певний прогрес у розвитку цифрових компетентностей, країна й надалі стикається з відчутним дефіцитом навичок, що робить значні групи населення більш вразливими до онлайн-ризиків і менш готовими скористатися перевагами цифрової трансформації. Такий стан речей обмежує інноваційний потенціал та конкурентоспроможність держави, водночас підкреслюючи нерівномірність розвитку людського капіталу. Водночас Угорщина досягла помітних результатів у сфері цифрових державних послуг і стала одним із лідерів у розробці рішень для електронного здоров'я, що свідчить про здатність окремих секторів демонструвати високий рівень інституційної адаптації. За даними Євробарометра 2025 р., 88 % угорців переконані, що доступ до публічних послуг онлайн буде критично важливим для їхнього повсякденного життя у 2030 р.. Крім того, 79 % респондентів вважають, що підтримка у використанні цифрових технологій сприятиме полегшенню їхнього щоденного функціонування, а 90 % наголошують на необхідності пріоритетної ролі державних органів у забезпеченні належної людської підтримки для адаптації до змін, спричинених цифровими технологіями та послугами[26]. Відтак, з одного боку, розвиток електронних державних послуг і системи e-health підвищує легітимність держави, адже громадяни отримують відчутні результати у сфері доступу до базових сервісів. З іншого боку, дефіцит цифрових навичок серед значної частини населення створює ризики для інклюзивності демократичних процесів, адже без належних компетентностей громадяни залишаються відчуженими від нових форм політичної участі.

За статистикою 2023 р., 58,89 % населення Угорщини у віковій категорії 16–74 роки володіли базовими цифровими навичками, що перевищує середній показник ЄС у 55,56 % та наближає країну до національної цілі у 70 % до 2030 р. Гендерний розрив у цифрових навичках в Угорщині є відносно невеликим: 59,65 % чоловіків та 58,16 % жінок мають базові компетентності, що становить різницю у 1,49 %, яка є меншою за середній показник ЄС у 2,23 %[27]. Це свідчить про більш збалансоване поширення цифрових навичок між статями. Освітній рівень демонструє чітку кореляцію з цифровими компетентностями: серед осіб із вищою освітою 83,48 % володіють базовими навичками, що перевищує середній показник ЄС у 79,83 %. Водночас серед тих, хто має низький рівень формальної освіти, лише 33,36 % володіють базовими цифровими навичками, що означає розрив у 25,53 % від національного середнього, більший за аналогічний показник у ЄС (21,95 %). Територіальний вимір також демонструє нерівність, оскільки серед мешканців сільських районів лише 48,11 % мають базові цифрові навички, що трохи вище середнього показника ЄС для аналогічних територій (47,50 %), але розрив із національним середнім становить 10,78 %, що перевищує середній показник ЄС (8,06 %). За віковими групами найбільш компетентними є молоді угорці віком 16–24 роки, серед яких 76,86 % володіють базовими цифровими навичками, що вище за середній показник ЄС у 69,98 %. Натомість серед осіб віком 65–74 років цей показник становить лише 28,43 %, що відповідає середньому рівню ЄС для цієї категорії[28].

У межах Індексу цифрових навичок Угорщина демонструє високі результати у трьох із п'яти напрямів, перевищуючи середні показники ЄС. Найвищим є рівень комунікації та співпраці – 90,27 %, тоді як у сфері створення цифрового контенту країна має 67,06 %, а у сфері безпеки – 74,81 %, що трохи нижче за середній показник ЄС[29]. Такі дані свідчать про те, що Угорщина має відносно сприятливу позицію у розвитку цифрового людського капіталу, проте нерівності за освітою, територією та віком залишаються викликом, навіть для (квазі)демократичної інклюзії. Високий рівень цифрових навичок серед молоді створює потенціал для активної

[26] European Commission (2025). Special Eurobarometer 566 on 'The Digital Decade' 2025. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news-redirect/883227/.
[27] European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Hungary. *Accompanying the document* Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future/ Brussels, 16.6.2025 SWD(2025) 294 final PART 13/27. {COM(2025) 290 final} {SWD(2025) 290 final} {SWD(2025) 291 final} {SWD(2025) 292 final} {SWD(2025) 293 final} {SWD(2025) 295 final}. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2025-country-reports.
[28] Ibid.
[29] Ibid.

участі у політичних процесах, тоді як відставання старших поколінь і соціально вразливих груп може призвести до їхнього відчуження від політичних практик.

Угорщина у межах Акселератора найкращих практик цифрового десятиліття започаткувала Центр цифрового досвіду EDU&FUN, який став прикладом того, як інноваційні методи практичної освіти можуть сприяти формуванню цифрових навичок і водночас підтримувати досягнення стратегічних цілей ЄС у сфері цифрової трансформації[30]. Програми Центру орієнтовані на розвиток компетентностей, необхідних для ринку праці, та на впровадження нових підходів у цифровій освіті. Його головна мета полягає у створенні інтерактивного навчального середовища, що дозволяє учням, педагогам і батькам впевнено користуватися ІКТ-інструментами. Завдяки модульній і гнучкій освітній моделі цей досвід може бути адаптований і відтворений у різних державах-членах, враховуючи локальні потреби та контексти. Вище ми зазначали, що Угорщина визначила національну ціль у 70 % населення з базовими цифровими навичками до 2030 р., що виглядає досяжним за нинішніх умов. Відсутність коригування дорожньої карти у 2024-2025 рр. означає, що висновки звіту Цифрового десятиліття 2024 р. про те, що темпи прогресу потребують додаткових зусиль, аби гарантувати досягнення поставленої мети, залишаються актуальними.

На нашу думку, створення Центру EDU&FUN є прикладом інституційної інновації, яка сприяє формуванню людського капіталу та в перспективі підвищує легітимність державної політики у сфері цифрової трансформації, але нижчий рівень амбіцій, порівняно з європейськими стандартами, свідчить про прагматичний підхід, що може зменшити ризики невиконання цілей, але водночас ставить під сумнів здатність країни забезпечити повну інклюзію громадян у цифрові політичні процеси.

Стратегія цифрового переходу Чехії демонструє прагнення до інклюзивності, що проявляється у поступовому зростанні цифрових навичок серед більшості соціальних груп. За результатами Євробарометра 2025 р., 79 % громадян Чехії вважають цифрові технології ключовими для доступу до онлайн-послуг, що дещо нижче середнього показника ЄС у 84 %. Водночас 69 % респондентів наголошують, що використання цифрових технологій є важливим чинником полегшення їхнього щоденного життя, тоді як на рівні ЄС цей показник становить 77 %. Крім того, 81 % опитаних у Чехії вважають, що державні інституції повинні забезпечувати належний рівень супроводу громадян у процесі цифрової трансформації[31]. Вважаємо, що такі дані відображають політичну стратегію Чехії, яка намагається поєднати технологічний прогрес із соціальною інклюзією, поступово долаючи виклики щодо забезпечення рівного доступу до цифрових ресурсів для старших поколінь та соціально вразливих груп. Високий рівень довіри громадян до держави у питанні супроводу на шляху розгортання цифрових трансформацій підкреслює, що остання сприймається засіб посилення легітимності демократичних інститутів влади в умовах опанування цифрової моделі демократії. Нижчі показники, порівнянно з середнім рівнем ЄС свідчать про те, що Чехія перебуває у фазі «наздоганяючої модернізації», де ключовим завданням є не лише розвиток інфраструктури, а й формування довгострокової стратегії підвищення людського капіталу. Політичний вимір цієї проблеми полягає у тому, що без системного залучення громадян до цифрових практик демократія ризикує залишитися формальною, тоді як її стійкість залежить від здатності суспільства інтегрувати цифрові навички у щоденне життя та політичну участь.

У 2023 р. Чехія продемонструвала один із найвищих рівнів цифрової компетентності серед країн ЄС: 69,11 % населення мали принаймні базові цифрові навички, що суттєво перевищує середній показник по ЄС у 55,56 %. Хоча у 2024 р. нових даних не збирали, детальний аналіз наявних показників дозволяє окреслити важливі соціально-демографічні особливості. Гендерний розрив у Чехії є мінімальним, оскільки 69,48 % чоловіків та 68,77 % жінок володіють базовими цифровими навичками, що створює розрив між ними лише у 0,71 %, що значно менший за середній показник по ЄС (2,23 %). Серед осіб із високим рівнем формальної освіти цифровими навичками володіють 92,39 %, що значно перевищує середній показник по ЄС (79,83 %).

[30] Fasebook (2025). EDU&FUN Digitális Élményközpont. Available from: https://www.facebook.com/digitaliselmenykozpont/.

[31] European Commission (2025). Special Eurobarometer 566 on ‘The Digital Decade’ 2025. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news-redirect/883227.

Навіть серед тих, хто має низький рівень освіти, показник становить 58,58 %, а різниця з національним середнім дорівнює лише 10,53 %, що менше за середній розрив по ЄС у 21,95 %. Територіальний вимір також свідчить про відносну рівність: у сільській місцевості 65,52 % мешканців мають базові цифрові навички, що перевищує середній показник по ЄС для аналогічних територій (47,50 %). Розрив між сільськими та іншими районами Чехії становить лише 3,59 %, тоді як середній показник по ЄС сягає 8,06 %. Віковий аспект демонструє виняткові результати серед молоді. 92,71 % осіб віком 16–24 роки володіють базовими цифровими навичками, що значно перевищує середній показник по ЄС (69,98 %). Водночас серед старшої групи населення (65–74 роки) цей показник становить лише 25,63 %, що нижче середнього рівня по ЄС (28,19 %). За всіма компонентами Індексу цифрових навичок Чехія перевищує середні показники по ЄС, то навички комунікації та співпраці становлять 90,11 % (проти 89,33 % у ЄС), а навіть найнижчий результат у створенні цифрового контенту (73,77 %) перевищує середній показник ЄС (68,28 %)[32].

Кількісні показники цифрової компетентності громадян Чехії вказують на те, до ця держава Вишеградської групи сформувала відносно збалансовану модель розвитку цифрового людського капіталу, яка забезпечує високий рівень інклюзивності та мінімізує соціальні розриви. Вузький гендерний розрив і відносно невелика різниця між міськими та сільськими територіями свідчать про ефективність державної політики у сфері цифрової освіти та доступу до технологій. Водночас значне відставання старших поколінь демонструє ризик формування «демократії двох швидкостей», де молодь активно інтегрується у цифрові процеси, а літні громадяни залишаються на периферії політичної участі. Це створює мінімальні, але, ризики для легітимності демократичних інститутів, адже рівень цифрових навичок безпосередньо визначає здатність громадян користуватися інструментами електронного врядування, брати участь у суспільному контролі та протидіяти інформаційним загрозам. Таким чином, Чехія демонструє приклад успішного розвитку цифрових компетентностей, але для забезпечення стійкості демократичної трансформації необхідно посилити політики, спрямовані на інтеграцію старших поколінь та підтримку освітньо вразливих груп, щоб цифрова демократія залишалася інклюзивною та легітимною.

У Чехії формальна освіта залишається ключовим інструментом у формуванні цифрового людського капіталу, тому реформа національних навчальних програм спрямована на інтеграцію цифрових навичок у базову освіту. Йдеться і про загальну цифрову грамотність, і про більш складні компетентності, такі як знання у сфері штучного інтелекту, кібербезпеки та цифрового добробуту. Влада планує зробити ці зміни обов'язковими з 2027–2028 навчального року, що свідчить про стратегічний підхід до довгострокового розвитку суспільства. Паралельно вчителі отримують методологічну підтримку, доступ до навчальних програм і консультацій, що має забезпечити системне нарощування цифрового потенціалу у школах[33].

Разом із тим Чехія визнає наявність стійкого цифрового розриву, який найбільше впливає на старші вікові групи. Для його подолання у 2024 р. було підписано меморандум про співпрацю між бібліотеками, університетами та державними інституціями, що передбачає навчання цифровим навичкам у доступних громадських просторах, зокрема у публічних бібліотеках[34]. Ці майданчики мають особливий потенціал для охоплення літніх людей та інших цифрово виключених груп, чисельність яких оцінюється приблизно у мільйон осіб. Хоча такі заходи ще не утворюють комплексної стратегії, вони демонструють поступове усвідомлення необхідності цільової політики інклюзії, особливо щодо літніх та соціально вразливих громадян. Такий підхід може бути означений як поєднання принципів технологічної модернізації з демократичною

[32] European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Czechia. *Accompanying the document* Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future/ Brussels, 16.6.2025 SWD(2025) 294 final PART 6/27. {COM(2025) 290 final} {SWD(2025) 290 final} {SWD(2025) 291 final} {SWD(2025) 292 final} {SWD(2025) 293 final} {SWD(2025) 295 final}. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2025-country-reports.

[33]. Nepelski D., Torrecillas, J. (2025). Mapping EU level funding instruments 2021-2027 to Digital Decade targets – 2025 update. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2025, JRC141966. Available from: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141966.

[34] Ibid.

інклюзією. Впровадження цифрових навичок у початкову освіту створює передумови для формування покоління, здатного брати участь у цифрових формах політичної комунікації та контролю над владою. Водночас ініціативи поза межами формальної освіти, спрямовані на старші групи, є проявом політики соціальної справедливості, яка прагне запобігти маргіналізації значної частини населення.

Особливості використання цифрових інструментів демократії в національному полі політики країн Вишеградської четвірки

Людський капітал у процесі цифрових трансформацій демократії визначає здатність суспільства інтегрувати технологічні інструменти у політичне життя. Коли громадяни володіють достатнім рівнем цифрових компетентностей, вони можуть ефективно користуватися електронними сервісами, брати участь у консультаціях, подавати петиції, взаємодіяти з органами влади та здійснювати контроль над їхньою діяльністю. Якщо ж цифрові навички розвинені нерівномірно, це створює ризики для інклюзивності, коли окремі групи населення залишаються відчуженими від нових форматів політичної участі, а отже, зменшується легітимність демократичних інститутів.

Особливості використання цифрових інструментів у національній політиці прямо залежать від того, наскільки суспільство готове до їхнього застосування. Молодші покоління, як правило, швидше інтегруються у цифрові процеси, тоді як старші групи потребують додаткової підтримки. Освітній рівень також визначає здатність громадян користуватися цифровими ресурсами: ті, хто має доступ до якісної освіти, легше адаптуються до нових технологій, тоді як соціально вразливі групи залишаються у зоні ризику. Територіальні відмінності між містом і селом формують ще один вимір нерівності, адже доступ до цифрової інфраструктури та навчальних можливостей у різних регіонах є неоднаковим.

Відповідно, якщо держава інвестує у цифровий людський капітал, забезпечує інклюзивність і підтримку для всіх соціальних груп, цифрові інструменти політики стають реальним механізмом розширення участі громадян. Якщо ж ці інвестиції недостатні, цифрова демократія ризикує залишитися формальною модернізацією, яка поглиблює соціальні розриви. Таким чином, людський капітал і цифрові інструменти політики перебувають у взаємозалежності, оскільки розвиток навичок забезпечує ефективність цифрових практик, а їхнє застосування стимулює подальше вдосконалення компетентностей, створюючи умови для більшої довіри до інститутів влдаи та легітимності демократичних інститутів.

У Польщі спостерігається поступове зростання цифрової політичної участі громадян, що свідчить про формування нових практик демократичної взаємодії у цифровому середовищі. У 2024 р. 15,82 % населення Польщі використовували інтернет для участі у консультаціях, голосуванні чи обміні думками, що хоча й нижче за середній показник по ЄС, проте демонструє позитивну динаміку порівняно з 13,93 % у 2022 р. та після тимчасового зниження у 2023 р. до 13,43 %. Ця тенденція загалом узгоджується з європейською динамікою, де рівень цифрової участі зріс із 17,59 % у 2022 р. до 20,45 % у 2024 р.[35]. Зростання кількісних показників цифрової політичної участі громадян Польщі означає, що вони поступово інтегрують цифрові інструменти у свою політичну поведінку, формуючи нові канали комунікації між суспільством та державою. Водночас нижчі показники порівняно з середнім рівнем ЄС вказують на наявність структурних бар'єрів, які обмежують інклюзивність цифрової демократії, зокрема нерівний доступ до технологій та різний рівень цифрових навичок серед соціальних груп. Це створює ризик формування асиметричної участі, коли активність у цифровому просторі стає прерогативою більш освічених і технологічно забезпечених громадян, тоді як інші залишаються відчуженими.

У 2024 р. рівень онлайн-політичної участі у Словаччині залишався відносно низьким. В цій державі Вишеградської четвірки лише 16,42 % громадян брали участь у консультаціях, голосуванні чи висловлювали свої позиції з політичних та громадських питань через вебсайти або соціальні мережі. Це демонструє невелике зростання порівняно з 2022 р., коли показник становив 15,21 %, після чого спостерігалося поступове відновлення активності. Проте навіть із цією позитивною динамікою рівень залучення залишався нижчим за середній показник ЄС,

[35] European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Poland.

який у 2024 р. досяг 20,45 %[36]. Така констатація вказує на обмежений потенціал людського капіталу у сфері цифрової демократії в Словаччині. Хоча спостерігається поступове зростання, воно не є достатнім для забезпечення інклюзивності та стійкості демократичних процесів. Низький рівень цифрової участі означає, що значна частина громадян залишається поза новими каналами політичної комунікації, що знижує ефективність цифрових інструментів врядування та обмежує можливості суспільного контролю над інститутами політичної владою. Це також створює ризик формування асиметричної демократії, де активними є лише ті групи, що мають доступ до технологій та відповідні навички, тоді як інші залишаються відчуженими.

В Угорщині після 2023 р. спостерігається різке зниження рівня цифрової участі громадян у політичному житті країни, що відображає складний взаємозв'язок між розвитком цифрових навичок населення та політичним контекстом авторитарного режиму. У 2024 р. лише 19,0 % громадян використовували інтернет для участі у консультаціях, голосуванні чи висловленні думок онлайн, тоді як у 2023 р. цей показник становив 29,95 %. Така динаміка суперечить загальноєвропейській тенденції, де рівень цифрової політичної участі зріс із 18,31 % у 2023 р. до 20,45 % у 2024 р.[37], і свідчить про специфічні політичні умови, що стримують розвиток демократії та демократичних цифрових процедур. Угорщина є прикладом кейсу, коли за наявності цифрових інструментів та певного рівня людського капіталу, авторитарний політичний режим може суттєво впливати на характер і масштаби політичної участі громадян. В умовах авторитарної влади цифрові платформи часто контролюються або використовуються для маніпуляцій, що знижує довіру суспільства до їхньої ефективності як каналів демократичної комунікації. Зменшення рівня цифрової політичної участі в Угорщині, на нашу думку, є свідченням обмеження простору для вільного висловлення думок та страху перед можливими репресіями.

У Чехії рівень цифрової політичної участі громадян залишається обмеженим порівняно з середнім показником по Європейському Союзу. У 2024 р. лише 8,64 % населення брали участь в онлайн-консультаціях або голосували з питань політичного чи громадського характеру, включно з міським плануванням чи підписанням петицій, тоді як середній показник по ЄС становив 10,05 %. Це означає невелике зростання порівняно з 2023 р., коли участь становила 8,10 %, проте розрив із європейським рівнем залишається суттєвим. Щодо висловлення думок через вебсайти чи соціальні мережі, такі як Facebook чи X, у 2024 р. лише 8,02 % чехів брали участь у такій діяльності, що значно нижче за середній показник по ЄС у 16,48 %. Ця тенденція продовжує спадну динаміку: 9,00 % – у 2022 р. та 7,88 % – 2023 р. У результаті цифрова політична участь у Чехії у 2024 р. була характерна для 12,43 % громадян, тоді як середній показник по ЄС досяг 20,45 %[38]. Попри відносну стабільність протягом останніх трьох років, розрив із європейським рівнем зростає, що свідчить про необхідність активізації національних зусиль для стимулювання цифрової політичної активності, особливо серед груп, які залишаються недостатньо представленими.

Вище ми зазначали, що людський капітал цифрових трансформацій у Чехії має значний потенціал, але його реалізація стримується низкою структурних бар'єрів. Низький рівень залученості у цифрові практики політичної участі означає, що громадяни не повною мірою інтегровані у нові канали політичної комунікації, що знижує ефективність цифрових інструментів політики та обмежує можливості громадського контролю за рішеннями інститутів влади. Це створює ризик формування *обмеженої цифрової демократії*, де цифрові інструменти існують, але не стають універсальним механізмом політичної участі. Водночас стабільність показників свідчить про наявність базового рівня цифрової політичної активності, який може бути розширений за умови цілеспрямованої політики посилення мотивації до використання цифрових інструментів політичної участі через позиціонування їх ефективності та формування довіри до процедури їх застосування в політичних практика.

Висновки. У країнах Вишеградської четвірки використання цифрових інструментів демократії має спільні риси, проте різниться за політико-інституційною логікою. У Чехії цифрові сервіси участі розвиваються як продовження інклюзивної державної політики,

[36] European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Slovakia.
[37] European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Hungary.
[38] European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Czechia.

орієнтованої на довгострокове нарощування компетентностей і довіри; цифрові консультації, петиційні платформи й локальні механізми політичної участі інтегровані в управлінські процеси, але їхній суспільний ефект залежить від подолання освітніх та вікових асиметрій доступу. У Польщі цифрова політична участь інтенсивно еволюціонує на тлі політичної конкуренції та медійної поляризації: платформи електронного врядування співіснують із активною мережевою мобілізацією громадян, однак нерівномірність навичок і фрагментація інфосередовища знижують перетворення онлайн-активності на стабільний інструмент інституційного впливу. В Угорщині цифрові канали участі використовуються в умовах концентрації влади й стратегічного контролю над інформаційними потоками: навіть за наявності розвинутих технологічних рішень політичне середовище стримує емансипаторний потенціал цифрових інструментів, переводячи їх у режим керованої комунікації та обмеженої підзвітності; тут вирішальним стає не лише рівень навичок населення, а й гарантії безпеки висловлювань та автономії інституцій. У Словаччині цифрова політична участь просувається нерівномірно, зі зусиллями з боку держави та громадянського суспільства щодо розширення доступу й підвищення стійкості до дезінформації; практики онлайн-консультацій і мобілізації працюють краще в урбанізованих та освітньо спроможних середовищах, тоді як соціальні й територіальні розриви стримують укорінення цифрових механізмів у щоденному політичному процесі. Таким чином, якість цифрової демократії у Вишеграді визначається наявністю цифрових платформ, конфігурацією політичного режиму, довірою до інституцій і структурою людського капіталу. Якщо інституційні гарантії, освітні інвестиції та відкритість комунікації поєднуються, цифрові інструменти стають реальним каналом включення і контролю. Тоді ж, якщо є політичні бар'єри, поляризація або слабка компетентнісна база, вони залишаються потенціалом розвитку традиційних форм політики.

References

1. Barrett, H. (2024). Democratic Participation, Integration, and Trust within the Visegrád Group: Twenty years since European Union Integration. EUROPEUM – Institut pro evropskou politiku. 23 p.

2. Centrum Projektów Polska Cyfrowa (2025). Kluby Rozwoju Cyfrowego. Available from: https://www.gov.pl/web/cppc/projekt-kluby-rozwoju-cyfrowego-projekt-wspierajacy-krc-wsparcie (accessed 25 September 2025).

3. Congge, U., Guillamón, M. D., Nurmandi, A., Salahudin, & Sihidi, I. T. (2023). Digital democracy: A systematic literature review. *Frontiers in Political Science,* Vol. 5, https://doi.org/10.3389/fpos.2023.972802.

4. Digital Coalition (2025). Digital allowance for SR pupils (Digital Pupil). Available from: https://digitalnakoalicia.sk/en-gb/digital-allowance-for-sr-pupils-digital-pupil/ (accessed 25 September 2025).

5. Digitálny koordinátor (2025). Školský digitálny koordinátor zabezpečuje. Available from: https://digitalnykoordinator.sk (accessed 25 September 2025).

6. Ermasova, N., Nemec, J., Nyikos, G. (2024). Governance Reforms in Visegrád Countries (The Czech Republic, Hungary, and Slovakia). In *Comparative Governance Reforms: Assessing the Past and Exploring the Future*, Springer Nature Switzerland, Cham, pp. 129-148.

7. European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Czechia. *Accompanying the document* Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future/ Brussels, 16.6.2025 SWD(2025) 294 final PART 6/27. {COM(2025) 290 final} {SWD(2025) 290 final} {SWD(2025) 291 final} {SWD(2025) 292 final} {SWD(2025) 293 final} {SWD(2025) 295 final}. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2025-country-reports (accessed 25 September 2025).

8. European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Hungary. *Accompanying the document* Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future/ Brussels, 16.6.2025 SWD(2025) 294 final PART 13/27. {COM(2025) 290 final} {SWD(2025) 290 final} {SWD(2025) 291 final}

{SWD(2025) 292 final} {SWD(2025) 293 final} {SWD(2025) 295 final}. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2025-country-reports (accessed 25 September 2025).

9. European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Poland. *Accompanying the document* Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future/ Brussels, 16.6.2025 SWD(2025) 294 final PART 21/27. {COM(2025) 290 final} {SWD(2025) 290 final} {SWD(2025) 291 final} {SWD(2025) 292 final} {SWD(2025) 293 final} {SWD(2025) 295 final}. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2025-country-reports (accessed 25 September 2025).

10. European Commission (2025). Digital Decade 2025 country reports. Slovakia. *Accompanying the document* Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future/ Brussels, 16.6.2025 SWD(2025) 294 final PART 24/27. {COM(2025) 290 final} {SWD(2025) 290 final} {SWD(2025) 291 final} {SWD(2025) 292 final} {SWD(2025) 293 final} {SWD(2025) 295 final}. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2025-country-reports (accessed 25 September 2025).

11. European Commission (2025). Special Eurobarometer 566 on 'The Digital Decade' 2025. Available from: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news-redirect/883227 (accessed 25 September 2025).

12. Fasebook (2025). EDU&FUN Digitális Élményközpont. Available from: https://www.facebook.com/digitaliselmenykozpont/ (accessed 25 September 2025).

13. Główny Urząd Statystyczny (2024). Information society in Poland in 2024. Available from: https://stat.gov.pl/en/topics/science-and-technology/information-society/information-society-in-poland-in-2024%2C2%2C14.html (accessed 25 September 2025).

14. Hornat, J. (2021). Democracy Promotion by the V4 States: Origins and Motives. In *The Visegrad Group and Democracy Promotion: Transition Experience and Beyond*, Springer Nature Switzerland, Cham, pp. 21-42.

15. IT Fitness Test (2025). Check out your digital skills and compete for great prizes! Available from: https://itfitness.eu/en/ (accessed 25 September 2025).

16. Koc-Michalska, K., Lilleker, D., Baden, C., Guzek, D., Bene, M., Doroshenko, L., Scoric, M. (2024). Digital media, democracy and civil society in Central and Eastern Europe. *Journal of Information Technology & Politics*, Vol. 21(1), p. 1–5.

17. Maškarinec, P. (2025). *Quality of Democracy at Regional Level in the V4 Countries: Patterns and Institutions*. Taylor & Francis.

18. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2021). Activating Young NEET for the Digital Age. Available from: https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2024/10/Aktivacia-mladych-NEET-pre-digitalnu-dobu_X.pdf (accessed 25 September 2025).

19. Ministerstwo Cyfryzacji (2024). Wszyscy w Programie Rozwoju Kompetencji Cyfrowych. Available from: https://kompetencjecyfrowe.gov.pl/aktualnosci/wpis/wszyscy-w-programie-rozwoju-kompetencji-cyfrowych (accessed 25 September 2025).

20. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (2025). Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności. Available from: https://www.gov.pl/web/rolnictwo/krajowy-planu-odbudowy-i-zwiekszania-odpornosci (accessed 25 September 2025).

21. Nepelski D., Torrecillas, J. (2025). Mapping EU level funding instruments 2021-2027 to Digital Decade targets – 2025 update. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2025, JRC141966. Available from: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141966 (accessed 25 September 2025).

22. Permana A. A. J., Sudarma M., Hartati R. S., Sukarsa M., Setemen K. (2023). Digital Counseling Model with Deep Learning for Mental Health of Vocational School Students. *2023 10th International Conference on Information Technology, Computer, and Electrical Engineering (ICITACEE)*, Semarang, Indonesia, pp. 166-172.

23. Steuer, M. (2025). Hijacking Democracy: proposals on the future of the european union in Czechia, Hungary, and Slovakia (2015–2022). *Politics and Governance*, Vol. 13, p. 1–23.

24. The Ministry of Investment, Regional Development, and Informatisation of the Slovak Republic (2023). The national digital skills strategy of the Slovak Republic and the action plan for the years 2023 – 2026. Available from: https://digitalnakoalicia.sk/wp-content/uploads/2023/08/THE-NATIONAL-DIGITAL-SKILLS-STRATEGY-OF-THE-SLOVAK-REPUBLIC-AND-THE-ACTION-PLAN-FOR-THE-YEARS-2023-2026.pdf (accessed 25 September 2025).

25. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (2024). Individualizovaný a komplexný prístup so zameraním na poradenské činnosti/ Poradenstvom k zamestnaniu. Available from: https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/download/Opis_NP_Poradensvom_k_zamestnaniu.pdf (accessed 25 September 2025).

Стаття надійшла / Received: 29.09.2025
Схвалено / Accepted: 10.12.2025